

Slutrapport Stora leverflundran- ett hot mot visionen om matlandet Sverige

Projektet har bestått av följande delar:

- 1) Tillsammans med expertis från SVA och SLU har Svenska Djurhälsovården genom tre workshops hittat en samsyn vad gäller rekommendationer, diagnostik, behandlingsstrategier, framtida resistensövervakning mm i landet. Gruppens arbete refererades i artikeln "Stora leverflundran i fokus vid mötesbordet" i Svensk Veterinärtidning nr 14-2012.
- 2) Ett flertal småskaliga slakterier har besökts och informerats om Stora leverflundran med målsättningen att effektivisera och förbättra djurägarnas tillgång till sjukdomsregistrering från slakterierna. Ett annat önskemål som Svenska Djurhälsovården framförde i det sammanhanget var att fler slakterier skulle rapportera sjukdomsregistreringar till Svenska Djurhälsovårdens databas för statistisk bearbetning, analys, slutsatser och dokumentation.
- 3) Kalibrering av slaktkodsregistreringen av Stora leverflundran har initierats och utformats i samarbete med Livsmedelsverket.
- 4) Broschyren Stora leverflundran hos får har författats och bearbetats till en broschyr som tryckts upp.

Problem med Stora leverflundran i fårbesättningarna har ökat under senare år enligt Svenska Djurhälsovårdens erfarenhet. Fler besättningar har drabbats och djuren har drabbats hårdare och vid andra tidpunkter på året jämfört med tidigare. Det följer utvecklingen i andra länder där situationen i många fall utvecklats till att bli kritisk. Svenska Djurhälsovården bedömde det som angeläget och prioriterat att öka kunskapen om hur parasiten uppträder i vårt land för att stoppa smittspridningen och hjälpa besättningar som redan var smittade.

Stora leverflundran har snabbt aktualiserats på grund av projektet. Branschen har informerats genom artiklar i Djurhälsonytt och i samband med besöken på slakterierna. Länsstyrelser efterfrågar samarbete med veterinärer för att söka åtgärder för att upprätthålla skötseln av smittade betesmarker. Möten och betesvandringar planeras och några kurser har redan hållits. Praktiserande veterinärer ute i landet efterfrågar kunskap allteftersom problemen ökar i fårbesättningarna. En artikel har publicerats i Svensk Veterinärtidning.

I en inledande fas har en genomgång av framförallt internationell litteratur om Stora leverflundran gjorts. Projektgruppen har under året fortlöpande haft kontakt med Adam Novobilsky, veterinär, PhD, SLU och fått ta del av den forskning om bland annat övervintring av Stora leverflundran i Sverige som han bedriver. Under tre expertmöten med representanter från Svenska Djurhälsovården, SLU och SVA har kunskap och erfarenheter om Stora leverflundran hos får och nöt diskuterats. Expertgruppens gemensamma ståndpunkt vad gäller diagnostiska verktyg, behandlingsalternativ, profylaktiska åtgärder, behov av ytterligare forskning samt eventuella resistensproblem i ett framtidsscenario har formulerats i en artikel i Svensk Veterinärtidning, "Stora leverflundran i fokus kring mötesbordet".

Vid Småskaliga slakteriers förenings årsmöte informerades vi om projektet och besökte därefter småskaliga slakterier (28 st.) runt om i landet som slaktar får och lamm. Gemensamt för dessa slakterier var att de inte rapporterar besiktningsfynden till Svenska Djurhälsovården. Av 28 besökta slakterier, fick totalt 17 skriftlig information avseende veterinärens sjukdomsregistrering. Av dessa 17 slakterier försåg endast 6 st. slakterier djurägarna med sjukdomsregistreringen i form av registrerade

diagnoser, två slakterier angav endast sjukdomskod till djurägaren och 9 slakterier skickade inte informationen vidare till djurägaren. Sammanfattningsvis innebär detta att endast 21 % av besökta slakterier rapporterade sjukdomsregistreringarna till djurägarna.

Slakterierna informerades om Stora leverflundran och om vikten av att djurägarna får kännedom om parasitens förekomst i besättningen. Detta för att djurägarna genom betesstrategi och behandling kan minska parasittrycket, djurlidande och ekonomiska förluster samt även förhindra parasitens spridning genom försäljning av livdjur. Vid besöket diskuterades slakteriernas hantering av sjukdomsregistreringarna och vilka förändringar som slakteriet behöver genomföra för att skapa fungerande rutiner, alltifrån besiktningsveterinärens information till slakteriet till slakteriets vidare rapportering till djurägarna. För att underlätta för slakterierna har projektet gett förslag på hur ett underlag för dialogen mellan veterinär och slakteri kan se ut samt försett slakterierna med en lista avseende vilken diagnos varje registreringskod avser. Vidare diskuterades de småskaliga slakteriernas behov av en gemensam programvara för slaktplanering, avräkning och statistik (ex klassning, slaktvikter etc.). Idealiskt hade varit om denna i sin tur kunde kopplas till slaktredovisningen till Jordbruksverket och rapportering av sjukdomsregistrering till SvDHFV. Samtliga besökta slakterier var positiva till en fortlöpande rapportering av registreringarna till Svenska Djurhälsovården, under förutsättning att denna var enkel.

En ändring av definitionerna för Livsmedelsverkets koder som används vid registrering av besiktningsfynd på grund av förekomst av både Stora och Lilla leverflundran initierades och kom till stånd inom projektet.

Broschyren "Stora leverflundran hos får" skrevs och trycktes upp i 2000 exemplar. Broschyren sprids i samband med olika aktiviteter tillsammans med fårägare, praktiserande veterinärer och länsstyrelser. Den finns också tillgänglig på Svenska Djurhälsovårdens hemsida som nedladdningsbar pdf-fil.

När Stora leverflundran hamnade i fokus ökade uppmärksamheten på parasiten generellt vilket också ökade kunskapen anmärkningsvärt. I Sverige fanns tidigare stora kunskapsluckor, bland annat var de olika sjukdomsbilder som kan förekomma på får inte beskrivna. Ett givande samarbete med SLU och SVA resulterade i att behandlingsrekommendationerna ändrades och förbättrades. Både Livsmedelsverket och de småskaliga slakterierna har visat stor förståelse för att sjukdomsregistrering vid slakt är ett viktigt diagnostiskt verktyg. Samarbetsvilja bland de deltagande aktörerna har lett till en snabb utveckling av kompetens och kunskap.

Det finns fortfarande flera olösta frågor om Stora leverflundrans epidemiologi under svenska förhållanden. Det saknas vidare kunskap om effekten av olika avmaskningsmedel och om läkemedelsresistens föreligger. Kunskapen om hur olika produktionsparametrar som t ex tillväxt påverkas av olika infektionstryck är också bristfällig och behöver studeras vidare. Detta har försvårat arbetet men också gett möjligheter till fortsatt samarbete och uppdatering av rådgivningen framöver.

/Ulrika König och Helen Björk Averpil